

Aineistoa väkivallan ja seksuaaliväkivallan ehkäisyyn

TAVOITE: Lisätä tietoa väkivallasta ja seksuaaliväkivallasta ja sen ehkäisystä sekä kartoittaa eri aineistoja koulun tasa-arvoa edistävän työn tueksi.

TARVIKKEET: läpikäytävä aineisto

ARVIOITU AIKA: vaihteleva riippuen tehtävän toteutuksesta

Sukupuolista väkivaltaa ja seksuaaliväkivaltaa käsittelevää menetelmäkirjallisuutta on paljon saatavilla. Tähän dokumenttiin on kerätty netistä ladattavaa tai muutoin helposti saatavilla olevaa aineistoa. Suurin osa aineistosta on tarkoitettu yläkouluikäisille, mutta ehkäisevä työ vaatii varhaista puuttumista ja keskustelua väkivallasta ja seksuaaliväkivallasta. Tämä tarkoittaa sitä, että aineistoa voi soveltaa myös nuoremmille oppilaille. Kaikilla kouluilla on haasteensa, sen vuoksi tässä onkin muutamia vinkkejä siitä, miten aineistoa voi käydä läpi, jotta löytää juuri tietylle luokalle tai koululle sopivaa aineistoa.

Käsiteltäessä väkivaltaa on tärkeää olla erityisen tarkka siitä, millä tavalla aiheesta puhutaan. On tärkeää, että aihetta käsitellään sensitiivisesti ja että osallistujien mahdollisista kokemuksista, tai niiden olemattomuudesta, ei tehdä oletuksia. Tarjotkaa aina tahoja joihin osallistujat voivat olla yhteydessä jos heille tulee kysymyksiä tai ajatuksia aiheesta keskustelujen jälkeen, esimerkiksi koulupsykologi tai -kuraattori.

Erilaisia vaihtoehtoja aineiston läpikäymiseksi

1. Valitse yksi alla olevista julkaisuista, selaa se läpi ja kirjoita lyhyt yhteenveto sen sisällöstä sekä siitä, miten sitä voisi käyttää koulussa. Esittele valitsemaasi aineistoa opettajainkokouksessa ja/tai tasa-arvotyöryhmässä.
2. Perusta lukupiiri, jossa tutustutaan useisiin lähteisiin. Käykää ne läpi yksi kerrallaan, lukekaa ne kokonaan tai osittain ja esitelkää tapaamisten aikana. Voitte kutsua tapaamisiin myös kuulijoita, jotka eivät osallistu keskusteluun, vaan tutustuvat aineistoon lukupiirin jäsenten esittelyjen ja keskustelujen kautta. Lukupiiri voi olla osa tasa-arvotyöryhmän toimintaa.
3. Perusta aineistokokeiluryhmä, joka testaa aineistoa omissa luokissaan. Testiryhmä voi olla jatkoa lukupiirille ja perustana räätälöidyn aineiston luomisessa paikallisen koulun haasteiden ja tarpeiden mukaan. Ruotsalaista aineistoa voi olla tarpeen muokata lakiviittauksien ja koulun toimintaa ohjaavien asiakirjojen osalta.

Menetelmäaineistoa suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi

Tunne- ja turvataitokasvatus lapsille

Tunne- ja turvataitokasvatuksen tavoitteena on ennaltaehkäistä lapsiin niin kasvatusten kuin digitaalisissa ympäristöissäkin kohdistuvaa kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa niin lasten keskinäisissä kuin myös aikuisten ja lasten välisissä suhteissa. Sivustolta löydät tietoa turvataitokasvatuksesta sekä opetusmateriaalia aiheesta esiopetuksesta peruskoulun viimeisille luokille. Materiaalin on tuottanut Oulun kaupunki. <https://www.ouka.fi/oulu/turvataitokasvatus/opetusmateriaalit>

Turvataitoja nuorille – opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaaliväkivallan ehkäisyyn (suomeksi)

Turvataitoja nuorille – opas on kattavin suomalainen, nuorille suunnattu väkivaltaa käsittelevä julkaisu, jossa väkivaltaan liittyviä kysymyksiä lähestytään eri näkökulmista. Aineistossa käsitellään turvataitoja, ihmisoikeuksia, tunnetaitoja, seksuaalisuutta, sukupuolista häirintää, seurustelua sekä seurustelu- ja seksuaaliväkivaltaa. Opettajalle suunnatun taustoittavan teoriaosuuden lisäksi jokainen luku sisältää eri tahojen tuottamia harjoituksia. Aineistoa suositellaan yläkouluille ja toisen asteen oppilaitoksille.

Aaltonen, Jussi (2012) Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Opas 21, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90817/Opas_21%20_verkko.pdf

Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa (suomeksi ja ruotsiksi)

Opas on tarkoitettu perusopetuksen ja toisen asteen työn tueksi. Oppaassa käsitellään lainsäädännön ja opetussuunnitelman sekä opetuksen ja opiskeluhoollon tarjoamia keinoja seksuaalisen häirinnän ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi. Opas sisältää toimintaohjeita koulun henkilöstölle.

Laitinen, Kristiina, Lahtinen, Matti, Haanpää, Sanna, Järvinen, Jouni, Granskog, Pamela, Turunen-Zwinger, Sari. (2020). Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/opas-seksuaalisen-hairinnan-ennaltaehkaisemiseksi-ja-siihen>

Mun Rajat! (suomeksi)

”Mun Rajat!” on kouluille suunnattu teemakokonaisuus, jossa käsitellään seksuaaliväkivaltaa käsitteleviä kysymyksiä. Sivustolla on asiantietoa väkivallasta ja luokassa tehtäviä lyhyitä harjoituksia. Aineistoa suositellaan yläkouluille ja toisen asteen oppilaitoksille. <https://www.amnesty.fi/mita-amnesty-tekee/ihmisoikeuskasvatus/oppimateriaalit/>

Alaikäisiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan vastainen työ – materiaalipankki ammattilaisille (suomeksi)

Materiaalista löydät työkaluja ennaltaehkäisyyn, neuvoja siihen, miten toimia jos epäilet alaikäiseen kohdistuneen seksuaaliväkivaltaa, turvallisuussuunnittelun lähtökohtia sekä vinkkejä lisämateriaaliin.

Leoni, Stella (2021). Alaikäisiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan vastainen työ – materiaalipankki ammattilaisille. Helsingin kaupunki. <https://www.helsinkioppii.fi/fi/materiaalit/lapsiin-ja-nuoriin-kohdistuvan-seksuaaliv%C3%A4kivallan-ja-groomingin-ehk%C3%A4isy/>

Uskalla puhua väkivallasta – kolme tapaa käsitellä perheväkivaltaa yläkoulussa (suomeksi)

Käsikirjassa on kolme erilaista tapaa käsitellä lähisuhdeväkivaltaa sekä ohjeita aiheesta puhumiseen koulun henkilökunnan tai vanhempien kanssa. Siinä on myös valmiita tuntisuunnitelmia sekä tietoa siitä, miten tulee toimia oppilaan kertoessa kokeneensa väkivaltaa. Aineistoa suositellaan yläkouluille ja toisen asteen oppilaitoksille.

Marila-Penttinen, Leena (2012) Uskalla puhua väkivallasta – kolme tapaa käsitellä perheväkivaltaa yläkoulussa. Ensi- ja turvakotien liitto ry. https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/uskalla_puhua

Friidu – tyttöjen ja naisten ihmisoikeudet (suomeksi)

Friidu-julkaisu käsittelee tyttöjen ja naisten asemaa sekä kansallisesta että kansainvälisestä näkökulmasta. Opetusmateriaali on työstetty kouluille, ja se sisältää tilastoja, kertomuksia ja harjoituksia, joita voi käyttää luokissa. Neljäs luku käsittelee väkivaltaa. Aineistoa suositellaan yläkouluille ja toisen asteen oppilaitoksille.

Puhakainen, Rosa (2012) Friidu, tyttöjen ja naisten ihmisoikeudet. Helsinki: Ihmisoikeusliitto <https://www.ykliitto.fi/sites/www.ykliitto.fi/files/friidu.pdf>

Seksuaalisen häirinnän parissa työskentely kouluissa (ruotsiksi)

Julkaisussa käsitellään sukupuolisen häirinnän käsitettä, ja se sisältää sekä yksittäisiä harjoituksia että laajempia menetelmiä ja tuntuunnielman. Lopussa on oma luku nuoremmille oppilaille. Aineistoa suositellaan yläkouluille ja toisen asteen oppilaitoksille, alakouluille suunnattu oma luku.

Dahlén, Sandra (2010) Att arbeta med sexuella trakasserier i skolan. RFSU. <https://www.rfsu.se/globalassets/pdf/att-arbeta-med-sexuella-trakasserier-i-skolan.pdf>

Avaa lukko (ruotsiksi)

”Avaa lukko” on verkkosivusto, jossa käsitellään sukupuolta, seksuaalisuutta ja kunniaa normikriittisestä näkökulmasta ihmisoikeuksien pohjalta. Aineisto sisältää valmiita tuntuunnielmia. Sivusto vaatii ilmaisen rekisteröitymisen. Aineistoa suositellaan yläkouluille ja toisen asteen oppilaitoksille. <http://www.lasupp.nu/>

Sukupuolinen häirintä ja sukupuolinen kiusaaminen (ruotsiksi)

Tämä julkaisu on sukupuolista häirintää ja sukupuoleen perustuvaa kiusaamista käsittelevä lisäaineisto videoille ”Så ingen blir ensam... Fem filmer om mobbning”. Julkaisu sisältää asiantietoa ja keskustelupohjia luokissa käytettäväksi. Videot löytyvät YouTubesta, mutta aineistoa voi käyttää myös ilman videota. Aineistoa suositellaan yläkouluille ja toisen asteen oppilaitoksille. Yksittäisiä alakouluille soveltuvia harjoituksia.

Gustavsson, Malin (2012) Sexuella trakasserier och könsmobbing. Folkhälsan. https://ekvalitaeducation.fi/wp-content/uploads/2020/06/Dvd-haftet_sexuella_trakasserier.pdf

Machotehdas (ruotsiksi ja englanniksi)

Machotehdas koostuu 17 erilaisesta lyhytelokuvasta, jotka kuvaavat maskuliinisuutta normikriittisestä näkökulmasta. Elokuvat käsittelevät myös väkivaltaa. Niitä on mahdollista katsoa englanninkielisin tekstityksin. Aineistoa voi käyttää myös keskustelun alustuksina nuorten kanssa. Sen saa ilmaiseksi käyttöönsä rekisteröitymällä sivustolle. Aineistoa suositellaan yläkouluille ja toisen asteen oppilaitoksille. www.machofabriken.se

Stopp! Min kropp! (ruotsiksi)

Aineisto aikuisille siitä, miten kehosta, rajoista ja seksuaalisesta häirinnästä voi puhua eri-ikäisten lasten kanssa. Materiaalin on tuottanut Rädda barnen. <https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/foralder/stopp-min-kropp/>

Nuorten netti (suomeksi ja ruotsiksi)

Tietoa ja tukea nuorille ja heidän aikuisilleen seksuaaliväkivallasta ja häirinnästä. <https://www.nuortennetti.fi/apua-ja-tukea/apua-seksuaaliseen-hairintaan-ja-vakivaltaan/>